

OPERATIE ACHTERTUIN

Gronings project laat zien
hoe omstreden voorzieningen
een plaats vinden in de stad

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Plaatsing voorzieningen leidt vaak tot commotie	5
Operatie Achtertuin gaat van start	9
Het project is op stoom	13
Communicatie met de bevolking	17
De inspraakavonden	21
De nazorg	27
Anno 2003 nauwelijks overlast	33
Betrokkenen kijken terug op Operatie Achtertuin	37
Samenvatting van de belangrijkste stappen	41

INLEIDING

‘Zwarte vlaggen hingen uit de ramen toen ik in 1996 de Kosterstang, een nachtopvang voor daklozen, kwam openen. Het was een van de eerste taken die ik als wethouder in Groningen verricht heb en ik kreeg meteen de volle laag over me heen. Dit was niet de eerste keer dat bewoners van onze stad in opstand kwamen tegen een voorziening die overlast kan veroorzaken; mijn voorganger had al veel vaker met protesten te maken gehad. Zoals iedere krantenlezer weet is Groningen hierin niet uniek. Het verschijnsel dat wordt aangeduid als Not in my backyard, kortweg Nimby, komt overal in het land voor.

Vanaf het begin af aan was voor mij duidelijk dat we op een andere manier met deze problematiek moesten omgaan. Dit heeft geleid tot Operatie Achtertuin – later voor de externe communicatie omgedoopt in het meer brave Zorg in beeld – waarbij verschillende zorgvoorzieningen in één grote operatie moesten worden gehuisvest. Alle relevante partijen werden hierbij betrokken en de communicatie is zeer zorgvuldig gebeurd. Zonder dat het tot grote protesten leidde, hebben we zo uiteindelijk voor vijf omstreden voorzieningen een plaats kunnen vinden in de stad. In dit boekje vindt u een kritische terugblik op Operatie Achtertuin. Vele betrokkenen van de gemeente, instellingen en wijken komen hierin aan het woord. Zij geven aan hoe ze, drie jaar na dato, aankijken tegen het

project. Niet alleen de successen worden beschreven maar ook de zaken die we – achteraf gezien – beter anders hadden kunnen aanpakken. Wij richten ons met dit boekje op politici, ambtenaren, burgers en vertegenwoordigers van instellingen.

Het verslag van het project is gelaardeerd met tips. Op de laatste bladzijde vindt u een samenvatting van de stappen die wij in Groningen hebben genomen. Het kan dienen als een soort gebruiksaanwijzing wanneer u de zaken op een vergelijkbare wijze wilt aanpakken. Als u iets van onze ervaringen kunt opsteken, heeft dit boekje zijn doel bereikt.’

René Paas

Wethouder Zorg, Ouderen, Openbare Werken, Milieu, Sport en Recreatie in Groningen

PLAATSING VOORZIENINGEN LEIDT VAAK TOT COMMOTIE

De media berichten er vrijwel wekelijks over; de commotie die de komst van voorzieningen zoals asielzoekerscentra, nachtopvang, coffeeshops en methadonposten met zich meebrengt. Neem het Friese plaatsje Kollum dat drie jaar geleden de landelijke pers haalde vanwege de oproer bij de voorgenomen verplaatsing van een asielzoekerscentrum. Tijdens een tumultueuze informatiebijeenkomst werden de burgemeester, twee wethouders en een medewerker van het COA met eieren, tomaten, bloempotten en kannen water bekogeld. De plannen voor het asielzoekerscentrum werden vervolgens in de ijskast gezet.

Een meer recent voorbeeld speelde zich af in Amsterdam. Buurtbewoners startten een actie tegen de vestiging van een Afghaans consulaat omdat zij vreesden voor hun veiligheid. 'Er gebeuren zoveel aanslagen overal in de wereld, waarom zou dat niet hier gebeuren,' aldus een buurtbewoner in NRC Handelsblad. Net als in Kollum werden de plannen vervolgens afgeblazen.

Het zijn twee voorbeelden uit een lange lijst die duidelijk maken dat de mondige burger steeds vaker zijn stem laat horen als het gaat om de inrichting van zijn woonomgeving. Daarbij gaat het overigens niet alleen om voorzieningen voor 'bijzondere' groepen zoals asielzoekers, maar ook om bijvoorbeeld speelvoorzieningen, sporthallen en winkelcentra.

Protesten in Groningen tegen voorzieningen

Ook de stad Groningen heeft de afgelopen jaren herhaaldelijk te maken gehad met protesten van omwonenden tegen voorzieningen die het gemeentebestuur in hun omgeving had gepland. Zo verliep de plaatsing van een tippelzone midden jaren negentig zeer moeizaam. Toen de gemeente hiervoor een aantal potentiële locaties had bepaald, waren massale protesten het gevolg. Dit leidde tot een verschijnsel dat zich ook in andere gemeenten heeft voorgedaan: de opvattingen van politieke partijen vielen uit elkaar zodat er voor geen enkele variant in de gemeenteraad nog een meerderheid te vinden was. In Groningen werd de patstelling doorbroken doordat vier partijen in het geheim overlegden en uiteindelijk hebben gekozen voor de locatie Bornholmstraat op een industrieterrein. Deze beslissing is doorgezet tegen de wil van de bedrijvenvereniging en bewoners van een aangrenzende wijk.

De plaatsing van een methadonpost in 1996 leverde eveneens de nodige heibel op. Het college was tot de conclusie gekomen dat deze geplaatst moest worden aan het eind van de Korreweg. Toen wethouder Paas tijdens een bewonersbijeenkomst de blijde boodschap wereldkundig maakte, leidde dit tot een storm van protesten. 'Het erge was,' aldus Paas, 'dat een aantal van de bezwaren steekhoudend was. Ik ontdekte te laat dat de keuze

TIP 1

Plaats omwonenden niet voor voldongen feiten

Jan Visser was de projectleider van *Operatie Achtertuin*. 'Waarom het zo vaak mis gaat? Omdat bij het bepalen van een locatie vaak

alleen gekeken wordt naar de formele en technische voorwaarden, zoals de grootte van het gebouw en de vraag of het binnen het bestemmingsplan past. Is dat allemaal in orde, dan wordt het plan bekend gemaakt aan de burgers. En die gaan dan steigeren. Het is veel verstandiger als je van tevoren probeert draagvlak te verwerven en andere betrokkenen binnen en buiten de gemeente er in een vroeg stadium bij betreft.'

van de plek bepaald niet vlekkeloos was verlopen.'

Na lang wikken en wegen bepaalde het college vervolgens een nieuwe locatie: Zilvermeer, ruim een kilometer verderop. 'De omwonenden van de nieuwe plek reageerden als door een wesp gestoken,' zegt Paas. 'Men dacht dat het allemaal een complot was en de gemeente dit al vanaf het begin van plan was geweest. Heftige protesten waren het gevolg. De methadonpost is er uiteindelijk gekomen maar de verhouding met bewoners van Zilvermeer is tot op de dag van vandaag verstoord.'

OPERATIE ACHTERTUIN GAAT VAN START

Niet alleen bij bewoners leidde dit soort procedures tot ontevredenheid. Ook de betrokken bestuurders waren niet bepaald gelukkig met de slijtageslag die vaak gepaard ging met de keuze van een locatie. Mede als gevolg daarvan hield wethouder Bert Westerik, de voorganger van René Paas, het halverwege zijn ambtsperiode in 1996 voor gezien. Paas weet zich het laatste gesprek met zijn voorganger nog goed te herinneren. 'Bert vertelde mij dat hij zijn besluit om eerder te vertrekken had genomen terwijl hij naar de zoveelste inspraakavond fietste over een zorgvoorziening waar de buurt tegen was. Hij wist al van tevoren precies wat de mensen zouden zeggen: *Mijn huis keldert in waarde, m'n kinderen durven niet meer de straat op, ik ga verhuizen.*'

Het moest dus anders, besloot Paas. In 1998 vatte hij samen met Willem de Jong, de toenmalig directeur van de GGD, het idee op om verschillende voorzieningen in één grote operatie te plaatsen. Daarbij zouden alle relevante partijen worden betrokken en de communicatie zou zeer zorgvuldig moeten gebeuren. Een oplossing die haaks staat op de aanpak zoals die gebruikelijk is. 'Je eerste bestuurlijke reflex,' stelt Paas, 'is het probleem te bagateliseren. Gaat u maar rustig slapen en u zult zien dat het meevalt. Wij besloten tot het omgekeerde – in de hoop dat het daardoor makkelijker werd. We maakten het

intern tot een groot project met een duidelijke opdrachtformulering door het college, dat verankerd was in het algemeen managementteam. Daarnaast hebben we besloten al deze voorzieningen tegelijk in één samenhangend plan te presenteren. Dat is het paradoxaal: je gooit het allemaal op een grote hoop in de hoop dat het daardoor beter te tillen is. Het klinkt nu allemaal zo makkelijk maar ik moet toegeven dat ik er regelmatig buikpijn van heb gehad.'

Projectgroep stelt een lijst met voorzieningen op

Onder de titel *Operatie Achtertuin* – later omgedoopt tot *Zorg in Beeld* – start een AMT-project (Algemeen Management Team). De projectopdracht is een inventarisatie van instellingen die moeten worden ge(her)plaatst, zodat in samenhang en gelijktijdig een onderzoek kan plaatsvinden naar geschikte locaties. Leidraad daarbij is de vraag of omwonenden vrees kunnen hebben voor mogelijke overlast. Een brede projectgroep wordt in het leven geroepen. Deze projectgroep bestaat uit medewerkers van de bestuursdienst, de dienst Onderwijs Cultuur Sport Welzijn, de Hulpverleningsdienst Groningen, stadsdeelcoördinatie en politie en wordt voorgezeten door wethouder Paas. Dit maakte het mogelijk om vanuit een breed perspectief de diverse locaties te beoordelen op hun

TIP 2 **Neem de projecten in samenhang**

Jan Visser: 'Bij de plaatsing van een geïsoleerd project denken bewoners: goed dat het er is maar liever niet bij mij in de achtertuin.'

Daarmee creëer je rumoer bij de bevolking. Wanneer je duidelijk maakt dat het om verschillende voorzieningen gaat en dat we naar de hele stad hebben gekeken, zal de burger er eerder begrip voor hebben dat in zijn achtertuin een voorziening komt die hinder met zich meebrengt.'

geschiktheid. Het gaat hierbij niet alleen om financiële en technische aspecten, maar ook om de openbare orde en de woonomgeving.

Vanaf oktober 1998 voert de projectgroep vrijwel wekelijks overleg. In afzonderlijke contacten met de directeurs van instellingen wordt geïnventariseerd welke voorzieningen nog geplaatst of verplaatst zouden moeten worden. In overleg met hen maakt de projectgroep een inventarisatie van instellingen die de komende jaren geplaatst moeten worden. De directeurs van de instellingen geven daarbij aan wat de technische randvoorwaarden van de voorziening zijn: het aantal vierkante meters, het voorzieningenniveau en een schatting van het budget. De uiteindelijke keuze voor de locatie is een beslissing van het college.

De inventarisatie leidt uiteindelijk tot een lijst van vijf voorzieningen waarvoor een locatie wordt gezocht:

- een gebruikruimte voor drugsverslaafden
- een woontrainingscentrum waar daklozen kunnen oefenen in het zelfstandig wonen
- nachtopvang voor dak- en thuislozen
- een leer- en werkproject voor (ex-)verslaafden
- een ruimte waar in het kader van het landelijk experiment gecontroleerde verstrekking heroïne op medische indicatie kan plaatsvinden

Beleid dak- en thuislozen en verslaafden

Deze vijf voorzieningen passen binnen het Gronings beleid dat erop gericht is daklozen te helpen bij hun terugkeer in de maatschappij. Paas: 'De opvang van deze groepen is in

veel steden een onontwarbare kluwen van voorzieningen waar mensen naar hartelust kunnen shoppen. Ook in Groningen was de situatie vroeger bepaald niet ideaal. Sinds een paar jaar is het beleid er echter duidelijk op gericht om mensen te helpen langzaam omhoog te klimmen op de ladder. We stellen daklozen in de gelegenheid om aan zichzelf te werken zodat ze, beginnend bij dag- en nachtopvang, geleidelijk in hogere woonvormen terecht komen. Via sociaal pensions, het woontrainingscentrum, het leer- en werktraject en begeleid wonen willen we mensen uiteindelijk helpen naar een reguliere woning. Het vergroten van de zelfredzaamheid, daar gaat het om.'

Ook het verslavingsbeleid is erop gericht mensen van hun verslaving af te helpen en – liever nog – te voorkomen dat ze überhaupt verslaafd worden. 'Maar,' geeft Paas toe, 'dat haalt niet iedereen. Voor sommige mensen is er een duidelijke grens aan wat ze kunnen bereiken. Daarom is er een gebruikruimte voor mensen die door hun straatgebruik zo'n overlast veroorzaken dat je ze dat maar beter onder dak kunt laten doen. Het laagste niveau in de hiërarchie van verslavingszorg is de verstrekking van heroïne; je geeft mensen het spul waaraan ze verslaafd zijn omdat je denkt dat het verdere verloedering in de weg staat.'

HET PROJECT IS OP STOOM

In december 1998 geeft het college van B&W officieel opdracht om het project uit te voeren. De projectgroep wordt formeel ingesteld, het projectplan wordt aanvaard en aangevuld met een budget. De projectgroep start met het zoeken naar draagvlak binnen de politieke partijen van de raad. De betrokken raadscommissie wordt vanaf dat moment voortdurend vertrouwelijk bijgepraat. Elke raadscommissievergadering eindigt met een besloten deel waarin wordt gesproken over de voortgang van *Operatie Achtertuin*. Paas: 'Dat heeft heel goed gewerkt. Het ging zonder uitzondering over voorzieningen met een breed politiek draagvlak, waarvan de feitelijke vestiging echter een waagstuk was. Doordat we de commissie maandelijks hebben bijgepraat, ontstond een breed draagvlak voor de locatiekeuze. We waren daarin volstrekt openhartig. En dat is beloond, want wat vertrouwelijk bedoeld was, bleef ook vertrouwelijk. *Operatie Achtertuin* werd geleidelijk het geestelijk eigendom van de hele raadscommissie.'

Criteria toetsing opgesteld

De criteria waarop de locaties getoetst moeten worden, worden door de projectgroep nader ingevuld. Dit leidt tot een lange lijst met aspecten die van belang zijn bij de keuze van een locatie. Naast de technische aspecten spelen bijvoorbeeld demografische factoren, zoals het

aantal ouderen in de wijk, een rol. Daarnaast wordt gelet op de aanwezigheid van voorzieningen van hetzelfde karakter, waardoor een cumulatie van overlast zou kunnen ontstaan. Verder speelt de aanwezigheid van economische voorzieningen, zoals horeca en winkels, een rol en is er aandacht voor ruimtelijke aspecten die overlast kunnen veroorzaken, zoals overkappingen en portieken. Tot slot wordt er gelet op de beheersbaarheid vanuit het oogpunt van de politie.

Vooroverleg bewonersverenigingen

In december 1998 worden voorzitters van bewonersverenigingen uitgenodigd voor een bijeenkomst in zalencentrum *de Bonte Koe*. Hier wordt uitgelegd wat de gemeente van plan is. Een bijzondere stap, geeft Paas aan: 'Hiervoor was het gebruikelijk om de bepaling van locaties in volstrekt geheim te doen. Een dag voor de persconferentie wordt het buurtcomité geïnformeerd omdat het zo slordig is als zij het uit de krant moeten vernemen.'

Tijdens een tweede bijeenkomst in februari worden de bewonersverenigingen opnieuw uitgenodigd. Dit keer geeft Paas uitleg over de inhoud van het beleid, de voorzieningen, de wijze van toetsing en de besluitvorming. Hij vraagt de bewonersverenigingen mee te denken over de wijze van toetsing en de mogelijke locaties. De bewoners-

TIP 3

In het vooroverleg zijn mensen meer bereid om te luisteren

wat het beleid is ten aanzien van verslaafden en daklozen en kun je over verschillende instellingen iets meer vertellen. Dat is een groot voordeel. Als mensen daar pas van horen als ze het in de buurt krijgen, zijn ze veel minder bereid te luisteren naar de argumentatie. Ik heb ervaren dat mensen in het vooroverleg veel redelijker zijn dan je van tevoren zou inschatten.'

Matty Fransen was ten tijde van het project woordvoerder van wethouder Paas. 'In het vooroverleg heb je gelegenheid om uit te leggen

verenigingen krijgen tijdens deze bijeenkomst de keuze voorgelegd; zij kunnen vertrouwelijk geïnformeerd worden waarbij ze informatie niet mogen doorspelen aan bewoners òf ze slaan dit deel van het traject over en nemen uitsluitend deel aan openbare inspraakavonden die na het voortraject zullen plaatsvinden.

Van het aanbod om vertrouwelijk overleg te voeren, maken uiteindelijk vijf bewonersorganisaties gebruik. Begin 1999 volgen nog enkele bijeenkomsten waar de bewonersverenigingen vertrouwelijk worden geïnformeerd. Hierin komen onder andere mogelijke locaties aan de orde. Paas: 'Overigens kwamen er toen voorspelbare reacties: *Het is een nuttige voorziening, maar er zijn twintig redenen om deze zwaar geplaagde wijk daar niet aan bloot te stellen.*'

Eén van de bewonersorganisatie die ervoor kiest *niet* vertrouwelijk te worden geïnformeerd is de Bewonersorganisatie Binnenstad Oost (BOBO). Wil Grol, die tegenwoordig voorzitter is van BOBO en destijds al zitting had in het bestuur, over deze keuze: 'Als je meedenkt moet je verder je kop dichthouden tegen je achterban. Dat wilden wij dus niet. Toch vind ik het heel goed dat je er al van tevoren bij kunt worden betrokken. Want normaal wordt dit soort zaken van bovenaf gedropt door de gemeente en is alles al voorgebakken. Dan kun je alleen nog *ja en amen* zeggen of je start juridische procedures op.'

Selectie van de locaties

In november 1998 geeft projectleider Jan Visser makelaars in de stad de opdracht om locaties te zoeken met een oppervlakte van honderd tot achthonderd vierkante meter. Ook wordt de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gevraagd een overzicht te geven van gemeentelijke eigendommen. Dit leidt tot een lijst met ruim honderd locaties. Door een grove selectie valt het merendeel al gauw af vanwege technische redenen, de prijs of omdat de eigenaar niet bereid is om mee te werken.

Het aantal mogelijke locaties wordt begin maart teruggebracht tot 43. Deze locaties worden allemaal uitgebreid getoetst volgens de eerder opgestelde criteria. De veertien locaties die daarna overblijven, worden op één dag bezichtigd. Dit gebeurt door een kleine groep waar onder andere leden van het projectteam, bouw- en woningtoezicht en politie deel van uitmaken. In april discussieert het college van B&W over deze veertien locaties. Op 10 juni besluit het college zijn voorkeur uit te spreken voor vijf locaties.

Besluit tot inspraak

B&W neemt half juni het besluit dat de vijf overgebleven locaties aan inspraak onderhevig zijn. De locaties die inmiddels zijn afgevallen, worden openbaar gemaakt. Tot 28 juli is het mogelijk om schriftelijk te reageren. Hiervan maken 31 mensen gebruik. Inspraak wordt verleend op de gekozen locaties en de inbedding binnen de omgeving, zoals gedragsregels, begeleidingscommissie et cetera. De vraag of de voorzieningen noodzakelijk zijn, komt in de inspraak niet aan de orde.

COMMUNICATIE MET DE BEVOLKING

Nadat de bewonersorganisaties op 22 en 23 juni op de hoogte zijn gebracht van de vijf overgebleven locaties, vindt op 25 juni een persconferentie plaats waarin het besluit van het college naar buiten wordt gebracht. Wethouder Paas: 'Het interessante was dat voor alle belangrijke nieuwsmedia van de stad een andere voorziening het hoofdonderwerp was. Het toonde voor mij aan dat onze aanpak heeft gewerkt. Wanneer we de voorzieningen na elkaar hadden geplaatst, dan was alle aandacht telkens op één voorziening gericht. Nu was het beeld in één keer heel breed. Anders gezegd: we hadden tenminste de schijn van verdelende rechtvaardigheid.'

Op de dag van de persconferentie plaatst de gemeente advertenties om de bevolking te informeren en worden de bewoners uitgenodigd om de inspraakavonden bij te wonen.

Het uitnodigen van de bewoners gebeurt met de grootste zorgvuldigheid. Er is een draaiboek opgesteld: bewoners ontvangen om negen uur de uitnodiging, om twaalf uur wordt het nieuws bekend op *Radio Noord* en diezelfde middag verschijnt een artikel in het *Nieuwsblad van het Noorden*. Matty Fransen, destijds voorlichter van wethouder Paas: 'Van tevoren hebben leden van de projectgroep straten doorgefietst en bekeken waar de brieven voor omwonenden in de bus moeten. Het is dus

enorm arbeidsintensief. Maar het gaat heel vaak mis op dit soort kleinigheden. Als je net twee huizen vergeet, dan heb je problemen.'

Midden juli vinden de inspraakavonden plaats in de vijf betreffende wijken. In totaal trekken deze avonden 150 buurtbewoners en belangstellenden. Aanwezig bij deze avonden zijn wethouder Paas, de directeur van de betreffende instelling en in twee gevallen burgemeester Wallage. Paas geeft telkens het startschot; hij geeft een toelichting over het project *Operatie Achtertuin* en de geplande voorziening in de wijk. 'Ik heb uitgelegd dat we open staan voor alle mogelijke reacties, maar dat de kans op succes niet bij alle argumenten even groot is. De gemeenteraad staat achter deze voorzieningen. Het is dus niet zo zinvol om tegen de voorzieningen op zich te protesteren.'

Daarnaast vertelt Paas wat de selectiecriteria voor de locaties zijn en hoe de uiteindelijke keuze voor de locatie tot stand is gekomen. Hij geeft aan dat de gemeente daarbij niet over één nacht ijs is gegaan en dat de kans klein is dat inspraak de keuze voor een bepaalde locatie zal veranderen. Inspraakreacties over extra toezicht, fysieke maatregelen of speciale afspraken die zorgen voor een betere inbedding in de omgeving, hebben meer kans op succes, zo maakt Paas duidelijk. Na de wethouder

TIP 4 Geef emoties de ruimte

Matty Fransen: 'Je moet goed naar mensen willen luisteren en ruimte geven aan emoties. Een stevige voorzitter is daarom heel

belangrijk. Daarnaast moet je het niet mooier voordoen dan het is. Als college ben je er niet alleen voor de leuke dingen in de stad, maar je moet ook zorgen voor mensen die buiten de maatschappij staan. Waar je de voorziening ook plaatst – het heeft altijd nadelen. Daar moet je duidelijk in zijn. Daarom was het ook goed dat burgemeester Wallage er een paar keer bij zat, omdat hij kan beslissen of er op een locatie extra politie wordt ingezet.'

geeft de directeur van de betreffende instelling uitleg over de achtergronden en de noodzaak van de instelling. Hierna krijgen de mensen in de zaal gelegenheid tot het stellen van vragen.

Aan het slot van elke avond wordt er gepraat over het instellen van een begeleidingscommissie die ertoe kan bijdragen dat er zo min mogelijk overlast is. De wethouder geeft de garantie dat hij de locatie zal sluiten als de overlast te groot mocht worden.

DE INSPRAAKAVONDEN

Onderonsje over woontrainingscentrum

Het minst bezocht wordt de avond over het woontrainingscentrum voor thuis- en daklozen dat gevestigd zou moeten worden in de Schuitemakerstraat. Slechts twee bezoekers telt de avond die in een gemoedelijke sfeer verloopt. De koffie komt lang niet op. De voorgesneden Groninger koeken worden meegenomen naar de dagopvang voor daklozen.

Veel emoties bij avond over leer- en werkproject voor (ex-)verslaafden

Heel wat minder gemoedelijk gaat het eraan toe op de inspraakavond over het leer- en werkproject dat in de Mimosastraat gehuisvest zou worden. Omwonenden vragen zich af waarom juist voor deze locatie gekozen is; er spelen kinderen, er zijn bosjes en er zijn al genoeg problemen in de buurt. Overigens leidt het project *Operatie Achtertuin* niet tot huisvesting van het leer- en werkproject op de geplande locatie. De reden daarvoor is dat Ambulante Verslavingszorg Groningen (AVG) na de inspraakprocedure vanwege financiële redenen besluit het leer- en werkproject onder te brengen bij een vergelijkbare voorziening van AVG in Hoogezand die al gebruikt wordt door de organisatie. Dit besluit staat geheel los van de uitkomst van de inspraakavond.

Grote belangstelling voor experiment heroïneverstrekking

De inspraakavond over vestiging van het verstrekkingpunt voor heroïne aan het Hanzeplein trekt met 49 buurtbewoners veruit de meeste belangstelling. Hoewel veel buurtbewoners tegen het plan zijn, verloopt de avond tamelijk rustig. Dat is vooral te danken aan de manier waarop de zaken worden gepresenteerd, stelt Wil Grol, voorzitter Bewonersorganisatie Binnenstad Oost. 'De avond werd goed geleid en het wetenschappelijk aspect werd heel uitvoerig en zeer helder naar voren gebracht. Ook werd duidelijk gemaakt dat het voor de gebruikers en voor de bewoners beter is als heroïne verstrekt wordt. Het mes snijdt aan twee kanten omdat verslaafden niet meer hoeven te stelen om hun dope te krijgen. Bovendien moeten mensen die heroïne krijgen, tekenen dat ze zich aan bepaalde afspraken houden. Wie zich niet gedraagt, zo is de afspraak, krijgt ook geen heroïne meer.' De sfeer is zo constructief dat aan het eind van de avond een begeleidingscommissie wordt opgericht.

TIP 5 Maak duidelijk waar de inspraak over gaat

Jan Visser: 'Waar gaat het wèl en waar gaat het niet over? Dat is de essentiële vraag vooraf als je een inspraakavond wilt organiseren.'

Het is ook een simpele regel in de inspraakverordening: communiceer helder waar het over gaat. Toch gebeurt dat vaak niet. Wij zijn daar vanaf het begin heel duidelijk over geweest. Van meet af aan stond vast dat de instellingen er sowieso moeten komen.

De discussie met de burgers ging dus alleen over de vraag wat daarvoor de beste locatie is en hoe de voorziening op een verantwoorde manier kan worden ingebed in de omgeving.'

Angst voor overlast bij nachtopvang

De inspraakavond over vestiging van de nachtopvang aan de Eendrachtskade NZ verloopt in een geladen sfeer. Dat komt omdat deze voorziening midden in een woonomgeving gepland is en buurtbewoners het idee hebben dat hier veel 'tuig' op af zal komen. Er worden dan ook veel vragen gesteld over de aanpak van mogelijke risico's. Conclusie van de avond is dat er in de stad zeker een nachtopvang moet zijn voor dak- en thuislozen, maar niet in deze buurt.

Mevrouw Rubingh, eigenaar van Rubingh's Verhuurbedrijf dat is gevestigd op de Eendrachtskade NZ, is drie jaar na dato nog steeds kwaad over de gang van zaken tijdens de inspraakavond. 'Inspraakavond? Ik denk dat je een verkeerd woord gebruikt. Het was geen inspraakavond, maar een informatieavond. Het stond allemaal al vast. Als de gemeente zegt dat er dingen konden worden teruggedraaid, dan is dat een leugen. We hebben de gemeente enkele fouten voor de neus gegooid, maar daar hebben ze niets mee gedaan. De nachtopvang is bijvoorbeeld veel groter dan men voorspiegelde. Bij de gemeente doen ze precies waar ze zin in hebben en jij hebt je er maar mee te redden. In deze wijk hebben we niet alleen de nachtopvang, maar ook de Sociale Dienst, de methadonbus, de reclassering. Die lui kunnen hier in een paar straatjes halen wat ze hebben moeten. De gemeente concentreert alles in één wijk.'

Zijn dergelijke reacties te voorkomen? Nee, stelt Wim Koks, directeur van de Stichting Huis voor Thuis- en Daklozen die de nachtopvang exploiteert. Maar wellicht

was de reactie van mevrouw Rubingh minder fel geweest als de gemeente de voorbereiding beter had aangepakt. 'Er is een aantal knullige fouten gemaakt. Zo heeft een deel van de omwonenden geen uitnodiging voor de inspraakavond ontvangen en was in de uitnodiging een verkeerd adres voor de ingang gegeven. Daar vallen mensen over. Mensen zijn toch al achterdochtig. Je krijgt dan reacties als: Ze hebben mij expres niet uitgenodigd. Dat neemt niet weg dat de wethouder goed op de reacties heeft ingespeeld. Ook was het prima dat er een aantal raadsleden in de zaal zat.'

Gebruiksruimte leidt tot protesten

Tijdens de inspraakavond over de gebruiksruimte aan de Herebinnensingel zijn eveneens veel protesten van buurtbewoners te horen. Men voelt zich overvallen omdat de vertegenwoordiger van de bewonersorganisaties niet was uitgenodigd voor het vooroverleg in de Bonte Koe. Omwonenden vermoedden opzet, maar de reden is banaal: de uitnodiging is naar het verkeerde adres gestuurd. Froukje Algera, teamhoofd gebruiksruimte: 'Doordat het voortraject niet goed uit de verf is gekomen, hadden buurtbewoners het idee dat het erdoor gedrukt is. Men voelde zich voor voldongen feiten geplaatst. Wijkbewoners zijn na de inspraakavond al snel een comité begonnen en hebben juridische procedures gevoerd – die ze overigens verloren hebben. Treurig dieptepunt was het feit dat de directe burens zijn verhuisd omdat ze op voorhand bang waren dat er problemen zouden komen.'

TIP 6

Zorgvuldigheid is van het grootste belang

Wethouder René Paas: 'De les die we hieruit hebben getrokken is dat je dergelijke zaken vreselijk zorgvuldig moet regelen. Er is zo'n

ingesleten wantrouwen bij bewoners dat mensen meteen aan een complot denken als ze geen uitnodiging hebben ontvangen. Alle vergissingen worden in je nadeel uitgelegd. Daarom denk ik dat ik dit de volgende keer nog veel grondiger zou doen. Je moet checken en dubbel checken en weten dat je iedereen uitgenodigd hebt. Want juist op dit punt kan er veel misgaan.'

Eindoordeel over inspraakavonden positief

De inspraakavonden mogen dan wisselend zijn verlopen, toch kijkt Matty Fransen, voormalig woordvoerder van de wethouder, met tevredenheid terug. 'Natuurlijk verliep de ene avond veel geëmotioneerder dan de andere. Maar als je open en eerlijk vertelt wat er gaat gebeuren en je mensen garanties geeft – bijvoorbeeld over de bewonerscommissie – dan reageren ze over het algemeen heel netjes en redelijk. Wanneer je aangeeft dat je eventuele overlast samen met omwonenden wilt aanpakken, blijkt dat veel mensen met je willen meedenken.'

Ook wethouder Paas vindt dat de inspraakavonden over het algemeen goed verlopen zijn. 'Natuurlijk waren de inspraakavonden geen wonder van tevredenheid. Het kwam voor dat mensen halverwege met slaande deuren vertrokken en er waren mensen die gingen schreeuwen. Maar gemiddeld genomen verliep het positief. Aan het eind van inspraakavonden was ik nog on speaking terms met de buurtbewoners. Ik was dan wel toe aan een schoon overhemd, maar ik kon in alle gevallen zonder politiebegeleiding de zaal uit.'

Hoewel sommige buurtbewoners zeer emotioneel hebben gereageerd, betekent dit volgens Paas niet dat er onoverkomelijke weerstanden waren. 'Ik ben in een vorig leven organisatieadviseur geweest en heb daar geleerd dat weerstand een uiting van betrokkenheid is. Mensen die tegen de verandering zijn en je dat laten merken, zijn lastig. Maar het zijn niet de slechtsten voor de organisatie. Stadgers die de moeite nemen om naar een inspraakavond te komen om te vertellen dat ze er tot in hun tenen tegen

zijn, maken zich grote zorgen. Dat zijn mensen die betrokken zijn bij hun buurt. Ze zijn nog niet zo cynisch dat ze niet naar een inspraakavond gaan.'

Definitief besluit over locaties door B&W

Van de inspraakavonden is een verslag gemaakt dat wordt voorgelegd aan de raadscommissie. Vervolgens hebben omwonenden verschillende fracties uitgenodigd om ter plekke te komen kijken. In een vergadering van de raadscommissie die daarna plaatsvindt hebben enkele bewoners hun standpunten toegelicht. Eind augustus neemt het college het besluit dat de gekozen locaties gehandhaafd blijven. De meerderheid van de gemeenteraad stemt met dit besluit in.

DE NAZORG

Omgevingsoverleg gebruiksruimte leidt tot zichtbare resultaten

Bij verschillende voorzieningen zijn begeleidingscommissies ingesteld, waarin onder andere omwonenden en vertegenwoordigers van de instelling zitting hebben.

Buurtbewoners kunnen in dit overleg aangeven waar de risico's liggen en hoe deze het beste kunnen worden beperkt. De gebruiksruimte is hiermee in april 2000, drie maanden voordat de voorziening zou openen, van start gegaan. Onder de noemer 'omgevingsoverleg' komen buurtbewoners, eigenaren van winkels, politie en vertegenwoordigers van de gemeente en de voorziening zelf regelmatig samen.

In het omgevingsoverleg over de gebruiksruimte geeft Froukje Algera, teamhoofd van de gebruiksruimte, uitleg over de instelling, de wijze waarop men klanten wil werven en de huisregels. Buurtbewoners doen voorstellen voor maatregelen om de overlast te beperken. Dit leidt er bijvoorbeeld toe dat er een pasjessysteem ingesteld wordt. Alleen verslaafden met een pasje krijgen toegang tot de gebruiksruimte. Wie zich binnen of buiten het pand misdraagt, krijgt eerst een waarschuwing. Gebeurt het nog een keer dan wordt het pasje twee weken ingetrokken.

En als de gebruiker daarna nog eens overlast veroorzaakt, dan krijgt hij drie maanden geen toegang. Algera:

'We hebben de klanten ook duidelijk gewaarschuwd: als jullie er een puin hoop van maken, dan sluiten we de deur. De wethouder staat daar helemaal achter. Daarnaast is met de politie in het omgevingsoverleg de afspraak gemaakt dat men snel reageert als er iets gebeurt. De buurtagent is heel actief en er wordt extra gesurveilleerd.'

Politie en leiding gebruiksruimte hebben intensief contact met de buurt

Aanvankelijk komen de deelnemers aan het omgevingsoverleg wekelijks of tweewekelijks bij elkaar. Daarna wordt het overleg teruggebracht tot één keer per half jaar. De reden: er is eenvoudigweg niet veel meer om over te vergaderen. Dat komt mede doordat de politie intensief contact heeft met de buurt. Als er wordt gebeld met klachten over overlast, dan spreken de medewerkers van de gebruiksruimte of de politie de overlastveroorzaker aan. Als gevolg hiervan is volgens Algera de negatieve stemming van de buurtbewoners tegenover de gebruiksruimte geleidelijk veranderd.

Leijdeckers, eigenaresse van de Hooguit Tien, de winkel waar niets duurder is dan tien euro, is één van de deelnemers aan het omgevingsoverleg. Haar winkel ligt aan de Rademarkt op zo'n honderd meter van de gebruiksruimte. 'Ik ben er vanaf het begin bij betrokken geweest omdat ik

TIP 7

Vorm een begeleidingscommissie

Jan Visser: 'Bij dergelijke voorzieningen heb je altijd kans op overlast. Dat moet je niet ontkennen. Het gaat erom dat je de overlast

zoveel mogelijk beperkt. Een begeleidingscommissie waarin onder andere omwonenden, politie en vertegenwoordigers van de betreffende instelling zitting hebben, is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Mensen uit de buurt kunnen in de commissie aangeven waar de risico's liggen en hoe deze het beste kunnen worden beperkt. Daardoor creëer je draagvlak en bouw je krediet op bij bewoners.'

wilde weten wat hier gebeurt. Het overleg is prima. Ik vind het goed dat er gepraat wordt. Froukje Algera doet het heel goed, vind ik. Zij geeft me het gevoel dat ze mij begrijpt. Als junken bij mij voor overlast hebben gezorgd, dan zorgt zij ervoor dat die niet meer in de winkel komen.'

Hoewel Leijdeckers het idee heeft dat het omgevingsoverleg niet al te veel oplevert, kan ze verschillende maatregelen opnoemen die genomen zijn om de overlast te beperken. Zo is de telefoonpaal voor haar winkel, waarmee verslaafden hun dealer belden, weggehaald. Daarnaast heeft ze nu de beschikking over een alarmknop waarmee ze direct de politie en andere winkeliers kan waarschuwen als er iets gebeurt. Verder komt ongeveer één keer in de twee weken een politieagent bij haar langs en wordt er regelmatig gesurveilleerd door politie en stadswachten. 'Dat is grandioos,' vindt ze.

Begeleidingscommissie nachtopvang

De begeleidingscommissie voor de nachtopvang A-huis wordt ingesteld nadat de gemeente bekend heeft gemaakt dat plaatsing definitief doorgaat. De Stichting voor Dak- en Thuislozen (de beheerder van het A-huis), de woningbouwvereniging die eigenaar is van het pand, politie, ambtenaren van de dienst OCSW en stadsdeelcoördinatie en bewoners maken deel uit van deze commissie. Mevrouw Rubingh van het gelijknamige kamerverhuurbedrijf: 'Ik ben daar niet in gaan zitten. Wat dacht je, dat ik me elke keer aan de gemeente wil ergeren? Ik erger me vanwege mijn werk al rot aan de gemeente. Het helpt niks. Mijn ervaring met deze

gemeente is dat ze als een dictator precies doen waar ze zelf zin in hebben.'

De feiten lijken haar echter ongelijk te geven. In het overleg praten bewoners mee over bijvoorbeeld de plaats van de voordeur, geluidsisolatie, brandbeveiliging en andere technische zaken over de inrichting van het pand. Daarnaast worden er naar aanleiding van het overleg maatregelen genomen die moeten voorkomen dat daklozen al voor de opening van het pand om tien uur 's avonds in de buurt gaan rondhangen.

Project 'Praten op straat' bij nachtopvang

Om overlast te voorkomen en de omgang tussen daklozen en omwonenden zo goed mogelijk te laten verlopen wordt in de zomer van 2001, als het pand in gebruik wordt genomen, het project Praten op straat gestart. In het project, dat een half jaar duurt, wordt informatie over het A-huis verstrekt aan omwonenden en de daklozen die hier gebruik van maken. Daarnaast worden er gesprekken georganiseerd tussen bewoners, daklozen en medewerkers van het A-huis. Doel van deze gesprekken is het kweken van begrip voor elkaar en het geven van inzicht in elkaars leefwereld.

Medewerkers nachtopvang spelen een cruciale rol bij beperken overlast

Praten op straat en in de begeleidingscommissie mogen dan een belangrijke rol spelen, de inzet van medewerkers van het A-huis blijft cruciaal bij het beperken van overlast. Medewerkers die klachten horen over bijvoorbeeld bier-

TIP 8 Nazorg hoort erbij

Wim Koks, directeur van de Stichting Huis voor Thuis- en Daklozen: 'Operatie Achtertuin moet niet stoppen op het moment dat de

deuren open gaan. Het gaat er niet alleen om dat de locatie bouwtechnisch in orde is, maar je moet er ook voor zorgen dat de voorziening sociaal geaccepteerd wordt in de omgeving. Daar moet je – zeker in het begin – veel aandacht aan besteden. Met projecten zoals Praten op straat leg je relaties en vervolgens moet je met praatjes op straat de relatie blijven onderhouden. Dat doen we door bijvoorbeeld elk jaar een open dag te organiseren.'

blikjes op straat of agressief gedrag, spreken gebruikers van het A-huis daarom aan op de gemaakte afspraken. Koks, directeur van de Stichting Huis voor Thuis- en Daklozen: 'Dat betekent overigens niet dat we voor alles verantwoordelijk zijn. Sommige bewoners denken dat wij tot in de verre omtrek verantwoordelijk zijn voor alles wat er loos is. Dat beeld proberen we altijd te corrigeren. Rommel in de directe omgeving ruimen wij op, maar als honderd meter verderop een bierblikje ligt, dan doen we daar niets aan. Want dat kan ook van een student zijn.'

Overleg begeleidingscommissie heroïneverstrekkingpunt leidt tot verbeteringen

Bij het heroïneverstrekkingpunt op het Hanzeplein is de begeleidingscommissie al direct tijdens de inspraakavond opgericht. Wil Grol, voorzitter van de Bewonersorganisatie Binnenstad Oost, heeft vanaf het begin zitting in de begeleidingscommissie: 'Ik had al na de eerste vergadering het idee dat er echt naar ons wordt geluisterd. Dingen die ons niet bevallen, veranderen ze ook. Het toezicht van de politie is bijvoorbeeld verbeterd. Ook wordt er nu goed op toegezien dat gebruikers niet blijven hangen op het Hanzeplein. Een ander voorbeeld is de rommel van de koffiebekers. Gebruikers die koffie kregen, namen de bekertjes soms mee naar buiten en gooiden ze wel eens in het struikgewas. Daarom is op een bepaald moment afgesproken dat ze de bekertjes niet meer naar buiten mogen meenemen.'

ANNO 2003 NAUWELIJKS OVERLAST

Hinder bij woontrainingscentrum en nachtopvang blijft binnen de perken

Volgens Wim Koks, directeur van de Stichting Huis voor Thuis- en Daklozen, zijn er bij het woontrainingscentrum geen overlastproblemen. Dat is volgens hem ook het geval bij de nachtopvang. 'Ik heb de indruk dat er nauwelijks iets gebeurt. Dat betekent overigens niet dat alle verzet bij omwonenden verdwenen is. Sommige mensen zitten vanwege een bierblikje op straat al op de kast. De vooringenomenheid is bij hen zo groot dat ze elk incidentje zien als een bevestiging van hun wereldbeeld.'

Mevrouw Rubingh: 'Wij gaan 's ochtends om tien uur open en komen die mensen tegen als ze weggaan. Vooral de schreeuwers en brullers zijn een groot probleem. En onze ramen worden als spiegels gebruikt. Ze gaan met de neus voor ramen staan om hun kleren te ordenen en loeren naar binnen. Er zit een dame tussen die agressief wordt als je alleen maar terugkijkt. Dan gaat ze gillen en brullen. Dat gebeurt zeker één tot twee keer per week. Bellen met het A-huis of de politie heeft geen zin. De bovenburen hebben dat een paar keer gedaan en het heeft niks geholpen.'

Martin Baving, woonachtig in een zijstraat van de Eendrachtskade op ongeveer honderd meter van de nachtopvang, nuanceert het beeld van Rubingh. Toch is er

volgens hem wel degelijk sprake van overlast. 'Af en toe vind ik het buitengewoon onplezierig. De laatste maanden gaat het wel, maar er is een periode geweest dat ik veel last had van lawaai. Ook vind ik het vervelend dat ik in mijn voortuin en in de straat regelmatig lege flessen en scherven tegenkom.'

Angst bij gebruiksruijnte onterecht

Bij de evaluatie tien maanden na de opening van de gebruiksruijnte blijkt dat er weinig overlast is. De angst voor dealers in de straat, schreeuwende mensen, junkies die spuiten in de portieken, is onterecht gebleken. Ook is het aantal inbraken of autokraken niet toegenomen. Dat betekent echter niet dat alle drugsgebruikers zich voorbeeldig gedragen. In twee jaar is een stuk of vier sancties uitgedeeld aan mensen die overlast veroorzaakt hebben in de buurt. Eén keer werd een dealer op de hoek van de straat gesignaleerd, maar hier heeft de politie snel tegen opgetreden.

Hoewel Leijdeckers vanaf het begin af aan tegen de gebruiksruijnte was, geeft ze toe dat er over het algemeen weinig overlast is. 'Een paar keer is er een vrouw geweest die tegen iedereen begon te schreeuwen. En junken komen soms binnen en lopen te kwijlen op de vloer. Maar verder doen ze niks.' Toch vindt Leijdeckers dat de

TIP 9 **Zorg voor een flink budget**

Jan Visser: 'Het is een kostbare zaak als je op deze manier tot de keuze van locaties wilt komen. Wil je dat makelaars panden enkele

maanden in portefeuille houden, dan moet je de optie op koop betalen. Daarnaast hebben de mensen van de projectgroep er veel tijd, en dus geld, in gestoken.'

gebruiksruimte zo gauw mogelijk dicht moet. 'Vroeger had ik helemaal geen overlast. Ik ben trouwens de enige in de begeleidingsgroep die tegen is. Mijn oplossing: verplicht afkicken en in werkkampen stoppen.'

Heroïneverstrekking verloopt geruisloos

Volgens Matty Fransen, voormalig woordvoerder van wethouder Paas, verloopt de heroïneverstrekking aan het Hanzeplein vrijwel geruisloos. Mensen gaan een geblindeerd kantoor binnen, gebruiken, en vertrekken vervolgens zonder enige vorm van overlast. Wil Grol, voorzitter Bewonersorganisatie Binnenstad Oost, bevestigt dit beeld. 'Uit een meting blijkt dat de overlast niet is toegenomen. We hebben wel last van drugsgebruikers, maar dat zijn mensen die bijvoorbeeld van de methadonpost bij ons in de buurt komen. Het is moeilijk om de omwonenden duidelijk te maken dat dit niets te maken heeft met het verstrekkingpunt op het Hanzeplein. Er zijn vooroordelen, dingen worden over één kam geschoren en mensen nemen het toch niet van je aan. Af en toe word ik een beetje pissig dat ik het verdomme weer moet uitleggen. Maar ach, geduld is een schone zaak.'

BETROKKENEN KIJKEN TERUG OP OPERATIE ACHTERTUIN

‘Wethouder heeft lef getoond’

Terugkijkend overheerst de tevredenheid bij degenen die direct bij *Operatie Achtertuin* betrokken waren. De aanpak om verschillende voorzieningen in één keer te plaatsen, heeft goed gewerkt, vindt men. Matty Fransen, voormalig woordvoerder van Paas: ‘Ik vond het fantastisch om hieraan te werken. Het was voor mij één van de hoogtepunten in de jaren dat ik met René Paas heb gewerkt.’ Algera van de gebruiksruiimte: ‘Ik vind dat de wethouder lef heeft getoond door het op deze manier aan te pakken. Het is volgens mij ook de enige manier waarop je dit soort zaken kunt aanpakken. Er is geen buurtbewoner die enthousiast reageert bij het idee dat een gebruikspand of nachtopvang in de wijk komt. Door *Operatie Achtertuin* hebben we de pijn verdeeld; iedere wijk rond de binnenstad heeft nu een voorziening.’

Ook voormalig projectleider Jan Visser vindt dat de aanpak goed gewerkt heeft. ‘We zijn op een zorgvuldige manier met alle partijen gekomen tot een keuze van locaties. Het heeft beroering veroorzaakt, maar men kan niet zeggen dat de politiek onzorgvuldig heeft gehandeld.’ Dat een aantal inwoners het gevoel had dat de inspraakavonden eerder informatieavonden waren, kan hij zich echter wel voorstellen. ‘Door de uitgebreide en nauwkeurige afweging die aan de locatiekeuze vooraf ging, is het niet

onbegrijpelijk als bewoners bij de inspraak het gevoel hadden dat het allemaal al in kannen en kruiken was. Aan de andere kant: als we het anders hadden gedaan, dan had het allemaal veel meer verzet opgeleverd. Ik kan het traject, ook al was het heel arbeidsintensief, andere gemeenten dan ook van harte aanraden.’

Koks van de nachtopvang sluit hierbij aan. De gekozen route is volgens hem zeer duidelijk en biedt omwonenden de mogelijkheid om hun stem te laten horen. ‘Het is allemaal goed doordacht. Eerst bepaalt de gemeente op grond van duidelijke criteria waar de panden het beste geplaatst kunnen worden en vervolgens wordt dit voorgelegd aan direct omwonenden. Hun bezwaren worden serieus genomen en er wordt het maximale gedaan om overlast te beperken.’ Dat neemt niet weg dat *Operatie Achtertuin* in de details verbeterd zou moeten worden. Koks noemt met name de zorgvuldigheid in de communicatie. ‘Er zou een soort opbouwwerker moeten worden aangesteld die erover waakt dat op een zorgvuldige manier met gevoelens van bewoners wordt omgegaan. Hij of zij moet in de peiling houden of technuten en ambtenaren wel luisteren naar de omwonenden.’

TIP 10 Overlast gezamenlijk aanpakken

Jan Visser: 'Bij instellingen die overlast kunnen veroorzaken is het van belang dat deze goed worden ingebed in de omgeving.'

Veiligheid en beperking van de overlast in de openbare ruimte kun je niet uitsluitend overlaten aan de politie. Een instelling moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de omgeving. Daarnaast moeten bewoners het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt. Het is een illusie om te denken dat je overlast tot nul kunt reduceren, maar je kunt het wel binnen beheersbare grenzen houden als omwonenden en instellingen goed met elkaar samenwerken. Mensen moeten weten dat er daadwerkelijk iets gebeurt met hun klachten.'

Tevredenheid bij wethouder

En wethouder Paas zelf, hoe kijkt hij anno 2003 tegen zijn geesteskind aan? 'Met tevredenheid. Al vind ik wel dat we er heel lang mee bezig zijn geweest. Als we het weer zouden doen, zou ik het draaiboek er nog eens bij pakken en goed kijken waar we de meeste tijd hebben vermorst. Want ik denk dat we op een aantal punten op dode sporen hebben gezeten. Dat is ook wel verklaarbaar, want het project kwam werkenderwijs tot stand. Het is zeker mogelijk dat er weer een vergelijkbaar project van start gaat. Ik ben nu bij de instellingen aan het inventariseren aan welke voorzieningen de komende tijd behoefte is. Als het enige schaal heeft dan wil ik ze weer clusteren en er een grote operatie van maken.'

Groningen als voorbeeld

Arjan van de Leur, hoofd communicatie Leeuwarden, denkt dat andere steden zeker van *Operatie Achtertuin* kunnen leren. Hij was van 1995 tot 2001 coördinator integrale veiligheid bij de politie in Groningen. In deze functie heeft hij nauw samengewerkt met gemeente en Openbaar Ministerie. 'Toen ik begin 2001 in Leeuwarden als hoofd communicatie begon, bleken de verschillende instanties hier nauwelijks contact met elkaar te hebben. Langzamerhand zijn politie, justitie en hulpverleners steeds beter gaan samenwerken. Dat is een ontwikkeling die je in heel Nederland ziet. Maar Groningen is zeker een voorloper geweest op het gebied van integraliteit.'

Daarnaast, zegt Van de Leur, toont het project het belang aan van een open en zorgvuldige communicatie

met de bevolking. 'Op dit moment speelt binnen de gemeenteraad van Leeuwarden een discussie over de wenselijkheid van een gebruiksruijme. We willen een traject bewandelen dat vergelijkbaar is met dat in Groningen. Er is een soort stadsdebat geweest waarbij voor- en tegenstanders van een gebruiksruijme aan het woord kwamen. De visie van het gemeentebestuur zal daar tegenover gezet worden. Pas als we daar uit zijn, zal in de openbaarheid de locatiekeuze aan de orde komen.'

Als het aan het hoofd communicatie ligt, zal de huisvesting van andere voorzieningen in de stad op een vergelijkbare open en zorgvuldige wijze gebeuren. 'Ik vind dat we het in Leeuwarden net zo moeten aanpakken als in Groningen; eerst inventariseer je welke zorgvoorzieningen er nodig zijn, vervolgens stel je duidelijke criteria vast waar de locatie aan moet voldoen en daarna ga je in één keer, in samenspraak met alle partijen, op zoek naar de noodzakelijke panden. Ik denk dat dat ook de grote kracht is geweest van *Operatie Achtertuin*.

SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE STAPPEN

1. Brede projectgroep in het leven geroepen en politiek draagvlak gecreëerd

In het najaar van 1998 start *Operatie Achtertuin*. Uitgangspunt van dit project is verschillende zorgvoorzieningen die overlast kunnen veroorzaken in één grote operatie te huisvesten. Hiervoor wordt een brede projectgroep ingesteld die wordt voorgezeten door initiatiefnemer en wethouder Paas. Deze projectgroep, die vrijwel wekelijks bijeen komt, bestaat onder andere uit ambtenaren van de betrokken diensten en de politie. De projectgroep start met het zoeken naar draagvlak binnen de politieke partijen van de raad. Nadat het college van Burgemeester en Wethouders de aanzet heeft gegeven tot de start van het project, wordt de verantwoordelijke raadscommissie maandelijks in een besloten vergadering over de voortgang geïnformeerd.

2. Criteria toetsing opgesteld

In overleg met de directeuren van de zorginstellingen stelt de projectgroep een lijst met vijf voorzieningen op die moeten worden ge(her)plaatst. De projectgroep stelt criteria op waaraan de locaties voor deze voorzieningen getoetst moeten worden. Het gaat hierbij niet alleen om financiële en technische aspecten; ook zaken als openbare orde en de aanwezigheid van voorzieningen van hetzelfde karakter spelen een rol.

3. Vooroverleg bewonersverenigingen

De voorzitters van bewonersverenigingen krijgen in een besloten bijeenkomst uitleg over de plannen van de gemeente. Aan de voorzitters wordt gevraagd om mee te denken over de wijze van toetsing en de mogelijke locaties. De bewonersverenigingen krijgen de keuze voorgelgd; zij kunnen vertrouwelijk geïnformeerd worden waarbij ze informatie niet mogen doorspelen aan bewoners of ze slaan dit deel van het traject over en nemen uitsluitend deel aan openbare inspraakavonden die later zullen plaatsvinden.

4. Selectie van de locaties

Makelaars in de stad en de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken wordt gevraagd een lijst met geschikte locaties op te stellen. Door een grove selectie valt het merendeel al gauw af vanwege technische redenen, de prijs of omdat de eigenaar niet bereid is om mee te werken. De overgebleven locaties worden uitgebreid getoetst volgens de eerder opgestelde criteria. Dit leidt uiteindelijk tot een lijst met vijf locaties. B&W besluit zijn voorkeur uit te spreken voor deze locaties.

5. Inspraakavonden

In een persconferentie wordt het besluit van B&W wereldkundig gemaakt. Kort daarna vinden er vijf inspraakavonden plaats. Inspraak wordt verleend op de gekozen locaties en de inbedding binnen de omgeving, zoals gedragsregels en begeleidingscommissie. De vraag of de voorzieningen noodzakelijk zijn, komt in de inspraak niet aan de orde. Tijdens de inspraakavonden in juli 1999 wordt uitleg gegeven over het project en de geplande voorziening in de wijk. Hierna krijgen de mensen in de zaal gelegenheid tot het stellen van vragen.

6. Begeleidingscommissie

Bij verschillende voorzieningen worden begeleidingscommissies ingesteld, waarin onder andere omwonenden en vertegenwoordigers van de instelling zitting hebben. Buurtbewoners kunnen in dit overleg aangeven waar de risico's liggen en hoe deze het beste kunnen worden beperkt. Door de samenwerking tussen politie, omwonenden en de instellingen wordt overlast gezamenlijk aangepakt.

COLOFON

Operatie Achtertuin is een uitgave van de gemeente Groningen, dienst OCSW
www.groningen.nl

tekst: Alex van Schooten
eindredactie: Loes Zee
ontwerp: digiTAAL ontwerpen
fotografie: Frank Abspoel
druk: PlantijnCasparie Groningen

De foto's zijn tot stand gekomen na een oproep in de plaatselijke huis-aan-huis krant de Groninger Gezinsbode. Stadgers konden zich opgeven om zich te laten fotograferen in hun achtertuin. Hierop kwamen veel reacties, waardoor we bewoners in zeer uiteenlopende achtertuinen konden fotograferen. Bij deze hartelijk dank aan iedereen die zijn tuin ter beschikking stelde en bereid was te poseren.

Groningen, april 2003